

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 62.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti: n:o 1.

Ministeri Gripenberg.

21/1-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa 21 päivänä tammikuuta 1944.

N:o 309.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

N:o 5725 Sal. 1944

24/1-44 No - Liik. -

KYNNÄ OSAKKE ASIA

5

C2

Herra Ministeri,

Tämän mukana minulla on kunnia lähettää raporttini n:o 1 otsikolla

Hajatietoja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L. A. Hirvonen -

Herra Ulkoasiainministeri H. Ramsay,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1/1944.

Tukholma ssa 21 p:nä tammi kuuta 1944

Asia: Hajatietoja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
5/25 Sal 44		
24/1-44	NO -	LITL -
KYHMA	GAATO	ASIA
5	C2	

1. Toisen kamarin lähetekeskustelussa t.k. 17 p:nä Ulko-
asiairministeri Günther kosketteli puheessaan myöskin norjalais-
ten ylioppilaitten hiljattain tapahtunutta karkoittamista Sak-
saan. Hän huomautti "sekä Norjan että Ruotsin saaneen vaiku-
telman tahdosta pysyväisesti vahingoittaa Norjan kulttuurielä-
mää", jonka seikan täytyy "vaikuttaa ruotsalais-saksalaisiin
suhteisiin, ensisijassa sivistyksellisiin ja tieteellisiin". Lo-
puksi ministeri korosti, että "niin kauan kuin tämä norjalais-
ten ylioppilaiden vainoaminen jatkuu, Saksan taholta ei voi
odottaa "fortsatt generositet" saksalaisten tiedemiesten maahan-
pääsylväisiin nähden."

Käydessäni toissapäivänä ministeri Günther'in puheilla
tiedustelin m.m. häneltä, kuinka nämä hänen sanansa olisi tul-
kittava. Merkitsevätkö, ettei enää tulla myöntämään viisumia
saksalaisille tiedemiehille? Tähän ministeri vastasi, että tu-
levaisuudessa ainoastaan ne saksalaiset tiedemiehet pääsevät
Ruotsiin, joiden maahanpääsyanomusta jokin ruotsalainen tieteel-
linen yhdistys puoltaa. Muille siis ei myönnetä viisumia. Hra
Günther lisäsi, että jo pitemmän aikaa ainoastaan hyvin harvat
saksalaiset tiedemiehet ovat pyrkineet Ruotsiin, ja että tämä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomasedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

sitäpaitsi on asia, joka ei suuremmassa määrin kiinnostane Saksan viranomaisia. Ruotsin hallituksen päätös on siis käytännöllisiltä seurauksiltaan rajoitettua merkitystä ja sitä on ensi sijassa pidettävä Saksaan kohdistuvana mielenosoituksena.

Kysymykseeni, ovatko Saksan viranomaiset jollakin tavoin reagoineet tämän päätöksen julkaisemisen johdosta, ulkoasiainministeri antoi kieltävän vastauksen.

2. Kuten Suomenkin lehdet jo ovat ilmoittaneet, Ruotsin viranomaiset ovat muutamia kuukausia sitten järjestäneet sekä tanskalaisille että norjalaisille pakolaisille tilaisuuden täällä saada sotilaallista koulutusta. Tarkoituksena lienee vähitellen muodostaa sotilaallisia, aseistettuja joukko-osastoja, jotka heti saksalaisten miehitysjoukkojen poistuttua kokonaisuudessaan taikka osittain Tanskasta taikka Norjasta saapuisivat näihin maihin järjestyksen ylläpitämiseksi, ja jotka siten muodostuisivat kansallisten hallitusten sotilaallisiksi kantajoukoiksi. Tätä pidetään sekä täällä että mainituissa maissa sitä tärkeämpänä kun niissä on odotettavissa epäjärjestyksiä, mellakoita ja yleensä hallitusvallan luhistuminen. Täälläkin onkin onkin minulle huomautettu varsinkin Tanskan kommunistipiirien valmistautuvan hallitusvallan anastamiseen porvarillisilta kansankerroksilta, ne kun kyllä näennäisesti yhteydessä muiden isänmaallisten aineiden kanssa toimivat saksalaisia vastaan, mutta itse asiassa myöhempiä käyttöä varten panevat piiloon eri teitä hankkimansa aseet ja räjähdysaineet.

Tanskan nykyinen tilanne muistuttaa, niin on minulle väitetty, suuressa määrin v. 1917 Suomessa vallinnutta tilannetta.

Tässä yhteydessä lienee syytä mainita Ruotsin sotilasyksiköiden katsovan, että Tanskan sabotashiteikijät jakaantuvat seuraaviin kolmeen ryhmään: Englannin lentovoimien Tanskaan pudottamat tanskalaiset ja ulkomaalaisetkin tihuteikijät, tanskalaiset ylioppilaat ja muut isärmaalliset nuoret miehet sekä omia vallankumouksellisia tarkoituksiensa noudattavat kommunistit, jotka itse asiassa pyrkivät Tanskan nykyisten yhteiskunnallisten ja poliittisten laitoksien tuhkauttamiseen.

En tiedä missä laajuudessa norjalaisia pakolaisia täällä sotilaallisesti koulutetaan, mutta tanskalaisten pakolaisten kouluttamisesta olen hiljattain täysin luotettavalta taholta saanut tarkat tiedot. Tällä hetkellä lienee Ruotsissa 260 tanskalaista upseeria, aliupseerien ja sotilaiden lukumäärän ollessa 500. Tarkoituksena on saada aikaan 2.500 miehen suuruinen joukko - pakolaisia saapuneen jatkuvastikin Tanskasta Ruotsiin - jotka heti liittolaisten astuttua maihin Tanskaan taikka saksalaisten miehitysjoukkojen poistuttua sieltä voitaisiin sinne lähettää.

3. Olen aikaisemmin Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut Venäjän tšekkiläisen lähetystön jäsenten viimeaikoina huomiota herättäneellä tavalla korostaneen jonkinlaista ystävällistä suhtautumista Suomeen. Eri merkeistä päättän tuntuu kuitenkin nyttemmin siltä, että heidän asenteensa maahanme nähden olisi muuttunut. Joka tapauksessa olen kuullut kerrottavan tšekkiläisen lähetystöneuvoksen hra Semjonoff'in hiljattain huomattavassa

asemassa olevan ruotsalaisen antamalla päivällisillä puhuneen Suomesta erinomaisen vihamielisessä sävyssä. M.m. hän oli väittänyt Moskovan hallituksella olevan "dokumentaariset todisteet" siitä, että suomalainen tykistö on pommittanut Leningrad'ia. Suomen hallituksen tätä asiaa koskevat väitteet eivät ollenkaan pidä paikkaansa, hän oli vakuuttanut. Hra Semjonoff oli myöskin väittänyt sellaisen vihan Suomea kohtaan nyttemmin vallanneen Leningrad'in väestön, etteivät viranomaiset voi sitä hillitä. Lopuksi hän oli sanonut, että jollei Suomi viimeistään puolentoista kuukauden kuluttua solmi rauhaa Venäjän kanssa, tulee välttämättömäksi tavalla tai toisella yhdistää koko Suomi Venäjän valtakuntaan.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Gripenberg*

(G.A. Gripenberg)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 62.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Gripenberg.

5/5-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2226.

Tukholmassa 6 päivänä toukokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
25	29	Sal 44
8/5-44	Ms -	Litt -
5	62	

Herra Ministeri,

Tämän mukana minulla on kunnia lähettää raporttini n:o 2 aiheesta

"Liittolaisten Ruotsin kuulalaakerivientiiä koskeva esitys".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L. A. Kiviö

Herra Ulkoasiainministeri H. Ramsay,

H e l s i n k i .

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tukholma ssa 5 p:nä touko kuuta 1944

25/29 Sal 44

8/5-44

Asia: Liittolaisten Ruotsin kuulalaakerivientä koskeva esitys.

5 02

Mikäli tšekäläisessä ulkoasiaindepartementissa olen kuullut, odotetaan, että Yhdysvaltojen ja kenties sekä Ison-Britannian että Neuvostovenäjänkin hallitukset lähitulevaisuudessa tulevat Ruotsin hallitukselle kuulalaakeriasiassa osoittamaan uuden esityksen. Sitä vastoin sanottiin departementissa vielä t.k. 4 p:nä, ettei tiedetä mitään Svenska Dagbladet'in samana päivänä julkaisemasta tiedosta, jonka mukaan Washington'in hallitus suunnittelisi erikoisvaltuutetun lähettämistä Tukholmaan suullisesti esittämään liittolaisten tätä asiaa koskevat näkökohdat ja toivomukset.

Ulkoasiaindepartementissa on minulle myöskin huomautettu, että tämä asia tuntuu erikoisesti kiinnostavan Yhdysvaltojen hallitusta, vaikka State Department myöntäne liittolaisten aseman olevan muodollisesti suhteellisen heikon. On näet muistettava, että Ruotsin tämän vuoden Saksaan suuntautuvan kuulalaakeriviennin suuruudesta sovittiin viime vuonna anglosaksilaisten suurvaltojen kanssa käydyissä neuvotteluissa ja että nämä vallat viime helmikuun lopussa - muistaakseni 22 p:nä - ilmoittivat Tukholman hallitukselle tyydytyksellä panneensa merkille sen, että Ruotsin ja Saksan välisessä kauppasopimuksessa kuulalaakerivienti oli huomattavasti supistettu.

Ulkoasiaindepartementin saama vaikutelma on siis se, että Englannin hallitus suhtautuu tähän asiaan paljon pienemmällä mielenkiinnolla kuin State Department, joka tuskin olisi ottanut sen esille, jolleivät Yhdysvaltojen sotilaalliset piirit olisi sitä jyrkästi vaatineet. Neuvostovenäjän hallitus taasen ei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

heti liittynyt Washington'in hallituksen Tukholman hallitukselle osoittamaan noottiin, vaan rajoittui aluksi esittämään S.K.F - yhtiön johdolle toivomuksensa, että sen vienti Saksaan keskeytettäisiin. Myöhemmin on Neuvostovenäjän tšekäläinen lähetystö kuitenkin Ulkoasiaindepartementille osoittanut nootin, jota en tunne, mutta joka sisällykseltään vastannee Yhdysvaltojen jättämää noottia.

Olen yksityistä tietä - siis ei ulkoasiaindepartementilta - saanut ruotsinkielisen käännöksen tästä nootista, jossa Yhdysvaltojen vaatimus on seuraavasti formuloitu: -

"Förenta Staternas regering önskar därför åstadkomma ett omedelbart upphörande av all svensk export till Tyskland, med Tyskland förbundna länder och av Tyskland ockuperade områden av kul- och rullager och av maskiner, specialstål och specialverktyg för tillverkning av sådana lager såväl som av kolvringar, åtminstone under nästkommande tre månader, under vilken tid förhandlingar skulle äga rum".

Tästä ilmenee siis liittolaisten vaativan, että kuulalakerivienti Suomeenkin heti keskeytettäisiin, ne kun katsovat, että meidänkin maamme on Saksan liittolaisia.

Nootissa huomautetaan edelleen: -

"Den materiel och de fabrikat, som det är fråga om, är emellertid av sådan direkt nytta för den tyska krigsmaskinen och följaktligen orsaken till så många amerikanares död, att Förenta Staterna måste använda varje medel, som det förfogar över, för att åstadkomma ett upphörande av denna export till Tyskland, med Tyskland förbundna länder och ockuperade områden."

Myöhemminkin nootissa tämä uhkaus - että Yhdysvallat tulevat turvautumaan kaikkiin käytettävissä oleviin keinoihin toivomuksiansa toteuttamiseksi - toistuu, vaikkakin hiukan lievemmissä muodossa: -

"Eftersom dessa frågor på ett vitalt sätt beröra otaliga amerikanares liv, måste Förenta Staternas regering helt öppet förklara att, därest dess önskemål icke tillgodoses, den kommer att se sig nödsakad att taga under allvarligt övervägande tillgripandet av alla åtgärder, som

stä till dess förfogande för att åstadkomma de önskade resultatena."

Kuten aikaisemmin olen Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut, on Ruotsin hallitus kielteisesti vastannut liittolaisten vaatimuksiin, jotka nämä siis kaikesta päättäen lähitulevaisuudessa ja entistäkin jyrkemmässä muodossa tulevat toistamaan.

Vaikkakaan tämä asia toistaiseksi ei tunnu erikoisesti huolestuttavan takäläistä ulkoasiaindepartementtia, niin myönnetään kuitenkin, että se vielä saattaa kehittyä avoimeksi konfliktiksi liittolaisten kanssa. Jos nämä todellakin päättävät turvautua "kaikkiin käytettävissään oleviin toimenpiteisiin" Ruotsin hallituksen taivuttamiseksi, niin lienee ilmeistä, että ne saattavat käyttää Ruotsille hyvinkin vakavia pakkokeinoja. Niinpä eräs Riksdagen'in ulkoasiainvaliokunnan jäsen t.k. 4 p:nä viittasi minulle sellaiseenkin mahdollisuuteen, että S.K.F:n Englannissa ja Yhdysvalloissa sijaitsevat tehtaat takavarikoitaisiin taikka että ryhdyttäisiin muihinkin Ruotsin talouselämää uhkaaviin toimenpiteisiin. Toiselta puolen tuntuu myöskin ilmeiseltä, ettei Ruotsin hallitus ainakaan toistaiseksi voi noudattaa sellaista esiintymistä, josta saattaisi seurata vakava konflikti Saksan kanssa, tämä valta kun voisi täydellisesti keskeyttää koko Ruotsin ulkomaankaupan. Tällöin on kuitenkin muistettava Ruotsin viennin merkitsevän Saksallekin siksi paljon, että Berliinin hallitus tuskin olisi valmis aiheuttamaan tilanteen, joka johtaisi Ruotsin Saksaan suuntautuvan viennin täydelliseen lopettamiseen.

Ulkoasiaindepartementissa - kuten eduskuntapiireissäkkin noudatetaan yleensä suurta pidättyväisyyttä kun liittolaisten esittämien vaatimuksien todennäköiset seuraukset tulevat puheeksi, johtuen tämä ilmeisesti tilanteen epäselvyydestä, joka ei vielä salli mitään pitemmälle menevien johtopäätöksien tekemistä. Minun vaikutelmani on kuitenkin se, että jos liittolaiset todellakin osoittautuvat valmiiksi ryhtymään S.K.F:n toimintaa ja muihin Ruotsin talouselämää uhkaaviin kostotoimenpiteihin, Tukholmassa tullaan koettamaan

löytää kompromissiratkaisu, joka merkitsisi liittolaisten toivomuksien ainakin osittaista toteuttamista. Tällöin tuntuu se mahdollisuus olevan lähinnä, että S.K.F. suostuisi muodollisesti vapaaehtoisesti supistamaan vientinsä Saksaan ja muihin n.s. akselimaihin, joka siis merkitsisi sitä, että yksityinen ruotsalainen toiminimi selittäisi eri syistä olevan mahdotonta tuottaa ja ulkomaihin viedä samoja määriä sen tuotteita kuin aikaisemmin, seikka, jolle viranomaiset ilmeisesti eivät mahtaisi mitään. Mielestäni täytyy siis ottaa huomioon se mahdollisuus, ettei Suomenkaan kuulalaakerituonti saata jatkua kauppasopimuksemme edellyttämässä määrin. Lähetystö on kyllä sekä takäläisille viranomaisille että S.K.F:n johdolle eri tilaisuuksissa lausunut sen hartaan toiveen, että jos olosuhteiden pakosta Ruotsin kuulalaakerivienti on supistettava, kaikki tehtäisiin Suomen kauppasopimuksessa määrätyn, suhteellisen pienen tuonnin turvaamiseksi, mutta siitä se luonnollisesti ei toistaiseksi ole voinut saada mitään takeita.

L ä h e t t i l ä s : *G.A. Gripenberg* -
(G.A. Gripenberg)

1

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Es.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Gripenberg.

9/5-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa 9 päivänä toukokuuta 1944.

N:o 2306.

ULKOASIAINMINISTERIÖ			
28	29	Sal	44
12/5-44		-	-
5		02	

Herra Ministeri,

Tämän mukana minulla on kunnia lähettää raporttini n:o 3 aiheesta

"Ruotsin kuulalaakerivienti".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L. A. Korpela -

Herra Ulkoasiainministeri H. Ramsay,

H e l s i n k i .

RAPORTTI n:o 3/1944

Tukholma ssa 9 p:nä huhti kuuta 1944

Asia: Ruotsin kuulalaakerivienti.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
 28 29 Sal 44
 12/5-44
 5 C2

Amerikan Foreign Economic Administration'in edustajat Mr. Stanton Griffis ja Mr. Douglas Poteas saapuivat eilen Tukholmaan neuvotellakseen täällä liittolaisten esittämistä Ruotsin akselivaltoihin suuntautuvaa kuulalaakerivientiä koskevista toivomuksista.

Keskustellessani eilen tästä asiasta tšekäläisen Ulkoasiaindepartementin kabinettisihteeri hra Boheman'in kanssa tämä sanoi minulle, että nämä herrat tulevat asettumaan yhteyteen S.K.F.-yhtiön johdon ja todennäköisesti muidenkin Ruotsin teollisuuden edustajien kanssa, mutta ettei heidän aikomuksensa liene - ei ainakaan toistaiseksi - kääntyä tšekäläisten viranomaisten puoleen.

Hra Boheman korosti myöskin ja hyvin voimakkaasti, ettei ymmärrä mitä Mr. Griffis toivoo voivansa täällä saavuttaa. Ruotsin hallitus on jo liittolaisille ilmoittanut, ettei ole valmis keskeyttämään kuulalaakerivientiä Saksaan. Tästä kannastaan se ei tule luopumaan. S.K.F.-yhtiö taasen ilmeisesti ei voi purkaa Saksan kanssa solmimiaan hankintasopimuksia. Sitä paitsi on muistettava, että liittolaiset ovat hyväksyneet Ruotsin tämän vuoden kuulalaakeriviennin suuruuden, jopa Ruotsin hallitukselle ilmoittaneetkin tyytyväisyytensä siihen, että tämä vienti oli supistettu niiden viime vuonna esittämien toivomuksien mukaan. Sen arvo on 24 miljoonaa kruunua (muihin akselimaihin 5 miljoonaa) ja se edustaa vain 3 % Saksan omasta tuotannosta.

Koska tämä tuotanto kuitenkin liittolaisten suorittamien pommituksien johdosta lienee jonkin verran supistunut, on myön-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nettävä, että tämä prosenttimäärä nyttemmin on jossain määrin korkeampi. Mutta missään tapauksessa se ei vastaa enempää kuin 6 % koko Saksan nykyisestä tuotannosta.

Amerikan ja muidenkin liittolaismaiden väitteet, että Ruotsin kuulalaakerivienti Saksan sotapotentialille olisi ratkaisevaa merkitystä, eivät nekään pidä paikkaansa, Ruotsin laakerit ei vie Saksaan sellaisia kuulalaakereita, joita voitaisiin käyttää lentokoneiden - kuten hra Boheman sanoi - "vitaalisissa" osissa. Mutta siinäkin tapauksessa, että näin olisi asianlaite, on Ruotsin tämän vuoden vienti, verrattuna Saksan lentoteollisuuden tarpeeseen, kuitenkin siksi pieni, että riittäisi ainoastaan kolmen lentokoneen valmistamiseen päivässä.

Itse asiassa - hra Boheman jatkoi - on vaikeata ymmärtää mitä Amerikan hallitus loppujen lopuksi tarkoittaa. Jos se olisi kaikessa hiljaisuudessa esittänyt toivomuksensa Saksaan menevän kuulalaakeriviennin supistamisesta, niin S.K.F. olisi mahdollisesti voinut "fiffia", s.o. viittaamalla eri teko-syihin supistaa tuotantoaan ja vientiään. Mutta Amerikan annettua tälle asialle niin suurta publisiteettia tätä ei voi nyt tehdä, koska Saksa ymmärtäisi heti viennin faktillisen supistamisen ja siis hankintasopimusten rikkomisen johdettavan liittolaisten painostuksesta.

On mahdollista, että liittolaiset suunnittelevat sotilaallista toimintaa Pohjois-Norjassa, joka tavalla tai toisella tulee ulottumaan Ruotsiin, ja että Washington'in hallitus tämän johdosta haluaa heikontaa Ruotsin tähän mennessä Yhdysvalloissa nauttimaan verrattain suurta goodwill'ia. On myöskin mahdollista, että Amerikan kuulalaakeriteollisuus haluaa tunkea ulos Etelä-Amerikasta ruotsalaiset kilpailijansa. Joka tapauksessa on todettava, että Washington'in hallituksen järjestämän Ruotsiin kohdistuvan lehtikampanjan johdosta tämän maan sympatiat nyt ovat vähenemässä.

Sanoin kabinettsihteerille, että tästä asiasta siis kaikesta päättäen vielä saattaa syntyä vakava Ruotsin ja liittolaisten välinen konflikti. Hra Boheman vastasi tilanteen

tietenkin voivan kehittyä tällaiseksi konfliktiksi ja että itse asiassa "kaikki on mahdollista".

Huomautin hänelle toivovani, ettei Suomen kauppasopimuksessamme määrättyä kuulalaaakerituontia tulla missään määrin supistamaan, johon hra Boheman vastasi olevansa vakuuttunut siitä, ettei näin tule käymään.

Kabinettisihteerin hyvin päättäväisistä lausunnoista sain siis sen vaikutelman, ettei Ruotsin hallitus ole valmis millään ehdoin luopumaan tässä asiassa omaksumastaan jyrkää kannanotostaan. Tämä ei kuitenkaan mielestäni sulje pois sitä mahdollisuutta, että S.K.F.-yhtiö vielä tulee koettamaan jollain tavoin ja jossain määrin mukautumaan liittolaisten toivomuksiin, vaikka toistaiseksi, katsoen yhtiön Saksan kanssa solmimiin hankintasopimuksiin, on vaikeata sanoa, kuinka tämä käytännössä on tehtävä. On myöskin vaikeata sanoa mitä Saksan reaktio siinä tapauksessa tulisi olemaan. Ministeri Schmurre on viime päivinä oleskellut Tukholmassa, ja hra Boheman'in sanoista ymmärsin, että hän täällä on käynyt tätä asiaa koskevia keskusteluja.

L ä h e t t i l ä s : *G. A. Gripenberg* -
(G.A. Gripenberg)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 82.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Gripenberg.

1/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2735.

Tukholmassa 1 päivänä kesäkuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№	31/30	Sal 44
	5/6-44	NS -
KYSELY	ESK. 70	ASIA
	5	C2

Herra Ministeri,

Tämän mukana minulla on kunna lähettää raporttini n:o 4 aiheesta

"Ruotsin kuulalaakerivienti".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L. A. Kihlberg -

Herra Ulkoasiainministeri H. Ramsay,

H e l s i n k i .

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 31/30 Sak. n:o 44. Salainen.

RAPORTTI n:o 4/1944.

Tukholma ssa 1 p:nä kesä- kuuta 1944.

Asia: Ruotsin kuulalaakerivienti.

5/6-44	-	-
OSASTO	ASA	
5.	62.	

Käydessäni eilen ulkoasiainministeri Günther'in puheilla kysyin häneltä kuinka pitkälle Mr. Griffis'in johtamat Ruotsin Saksaan suuntautuvaa kuulalaakerivientiiä koskevat neuvottelut ovat edistyneet.

Ministeri vastasi hiukan pidättyväisesti Mr. Griffis'in käyneen neuvotteluja yksinomaan Ruotsin teollisuuspiirien kanssa, jonka johdosta hän ei ollut täysin perillä asian nykyisestä vaiheesta. Tuntui kuitenkin siltä, että kaikkia asiapuolia tyydyttävä ratkaisu jo olisi näkyvissä.

Kysyin hra Günther'iltä mikä olisi tämän ratkaisun johtava periaate, johon hän vastasi, että kaikesta päättäen tullaan su-pistamaan taikka kenties kokonaan lopettamaan Saksaan menevien sotatärkeiden ("krigsviktige") kuulalaakerien vienti, mutta jossa-kin määrin lisäämään puhtaasti "siviilikäyttöä" varten tarkoi-tettujen kuulalaakerien vientiiä. Jos näin käy, Ruotsi ei enää tule Saksaan viemään esim. sellaisia kuulalaakereita, joita käytetään saksalaisissa lentokoneissa. Vaikkakaan hra Günther ei sanonut sitä, niin on ilmeistä, että tämä muutos - jos se on toteutettava jo tänä vuonna, mikä kuitenkin lienee epävarmaa - edellyttää neuvotteluja Saksan kanssa, joiden siis täällä usko-taan tulevan viemään positiiviseen tulokseen.

Ulkoasiainministeri korosti myöskin Venäjän esiintymisen tässä asiassa olleen huomattavan pidättyväisen. Moskovan hallitus on kyllä ilmoittanut kannattavansa Yhdysvaltojen kuulalaakeri-vientiiä koskevaa esitystä, mutta samalla selvästi antanut ym-märtää, ettei asia suuremmassa määrin kiinnosta sitä. Yleensä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-tuksiin.

tuntuu siltä, ministeri huomautti edelleen, että Venäjän hallitus tahtoo alleviivata ulkopolitiikkansa itsenäisyyttä, joka kanta siis tässäkin asiassa on tullut näkyviin. Tämä on tavallaan ilahduttava ilmiö, se kun merkitsee Ruotsin ja Venäjän välisten suhteiden paranemista, seikka, joka saattaa olla Suomenkin eduksi.

Lopuksi tahtoisin mainita erään tšekäläisen tuttavani kertoneen minulle Pääministerin muutamia päiviä sitten sanoneen hänelle, että kuulalaakeriasiansa ilmeisesti päästään liittolaisia, Saksaa ja Ruotsia tyydyttävään sopimukseen.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Gripenberg* -
(G.A. Gripenberg)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 2.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Gripenberg.

8/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa 8 päivänä kesäkuuta 1944.

N:o 2884.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 32/30 Sald. 44		
12/6-44	No -	Liit. 1
KYNNÄ	CHÄTÖ	ASIA
5	C2	

Herra Ministeri,

Tämän mukana minulla on kunnia lähettää raporttini n:o 5 aiheesta

Sodan uusi vaihe ja Ruotsi.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L. A. Kruseberg -

Herra Ulkoasiainministeri H. Ramsay,

H e l s i n k i .

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5/1944.

Tukholma ssa 8 p:nä kesä kuuta 1944

Asia: Sodan uusi vaihe ja Ruotsi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 32/30 Sub. 44		
12/6-44	No -	Liit. -
KYHMY	COLOTE	ASIA
5	Co	

Liittolaisten valtavat maihinno-suoperatiot sekä tietoisuus siitä, että sota nyt on joutunut uuteen ja todennäköisesti ratkaisevaankin vaiheeseen, ovat Ruotsissa herättäneet ei ainoastaan jännitystä ja odotusta, vaan myöskin tilanteen kehitysmahdollisuuksien vakavuuden leimaamaa mielialaa. Puolustusministeri Sköld onkin pari päivää sitten julkisessa lausunnossa huomauttanut toimeenpannun invasion Ruotsin osalta merkitsevän sitä, että "sota nyt on tullut meitä lähemmälle ja saattaa tulla vieläkin lähemmälle". Valmistautuakseen siltä varalta, että sota-toimien kehityksen johdosta Ruotsin asema tulisi entistä vaaranalaisemmaksi, tšekäläiset sotilasviranomaiset ovatkin näinä päivinä ryhtyneet uusiin kutsuntoihin.

Eri tšekäläisiltä tahoilta tulee näet näkyviin se pelko, että jos liittolaiset astuvat maihin Tanskaan taikka Etelä-Norjaan, saksalaiset saattaisivat yrittää Skånessa hankkia lentotukikohtia taikka Ruotsilta vaatia läpikulkuoikeutta joukoille ja sotatarpeille. Mutta olen kuullut senkin pelon esitettävän, että liittolaiset tulevat Ruotsilta vaatimaan tukikohtia taikka että ne mahdollisesti muitta mutkitta tulevat miehittämään Skånen. Se tilanne, joka sellaisessa tapauksessa syntyisi, tulee tietenkin mitä suurimmassa määrin riippumaan liittolaisten silloin ajaman politiikan käytännöllisistä ilmaisuudoista, mutta periaatteellisenä huomautuksena lienee sanottava, että joskin Ruotsi varmasti tulee niin kauan kuin suinkin mahdollista pitämään kiinni puolueettomuudestaan, tuntuu aivan epätodennäköiseltä, että Ruotsi asevoimin vastustaisi liittolaisia, edellyt-

JAKELUOHJE:

Pasavallan Presidentti, Marsalkka,
Hallituksen ulkoasiainvaliokunnan
jäsenet.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
 Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
 Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
 Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

täen tietenkin, että on kysymys todellakin vakavasta ja päätäväisestä mähinnousuyrityksestä. Minun käsitykseni mukaan Ruotsin yleinen mielipide ei koskaan suostuisi siihen, että armeija kääntäisi aseensa Englantia ja Amerikkaa vastaan, josta luonnollisesti seuraisi, että Ruotsista tulisi Saksan liittolainen. Lontoon ja Washington'in hallitukset ovat luonnollisesti selvillä tästä Ruotsin kansan valtavan enemmistön suhtautumisesta sotaakäyviin valtoihin, minkä johdosta on odotettavissa, että jos todellakin päättäisivät ryhtyä tämän maan puolueettomuuteen kohdistuviin toimenpiteihin, ne mukauttaisivat politiikkansa siten, että Ruotsi ennemmin tai myöhemmin liittyisi niihin. Ruotsin yleinen mielipide on - kuten tunnettua - jo aikoja sitten tullut vakuuttuneeksi Saksan häviöstä ja liittolaisten voitosta, ja tämähän on toinen syy, miksei ole ajateltavissakaan, että Ruotsi - jos se tavalla tai toisella pakotettaisiin luopumaan puolueettomuudestaan - koskaan asettuisi Saksan puolelle. Keskustellessani eilen tästä asiasta erään Ensimmäisen Kamarin johtavan jäsenen kanssa tämä huomauttikin minulle olevan aivan varmaa, että Saksan mahdollisesti esittämät tukikohtien taikka transito-olkeuksien myöntämistä tarkoittavat vaatimukset viipymättä hylättäisiin.

Joskin Ruotsi siis - kuten edellä on sanottu - varmasti tulee mahdollisimman kauan pitämään kiinni puolueettomuudestaan, niin on kuitenkin otettava huomioon toinen, psykologista laatua oleva ilmiö, joka määrättyillä edellytyksillä olisi omansa vaikuttamaan siihen, että Ruotsi olosuhteiden pakosta liittolaisten eduksi luopuisi tästä puolueettomuudesta. Ruotsin kansaa vaivaavat näet eräänlaiset omantunnonpäilykset - joita kenties voitaisiin sanoa jonkinlaiseksi alenmaudentunteeksi - sen johdosta, että koko maailman kärsiessä ja kamppaillessa se itse elää rauhassa ja faktillisessa ylellisyydessä. Hallituksen jäsenet - viimeksi ulkoasiainministeri pari päivää sitten - ovat kyllä usein korostaneet, ettei ruotsalaisilla ole mitään aihetta tällaisiin omantunnonpäilyksiin, mutta tosi-seikka on ja sellaiseksi jää, että nämä usein tulevat näkyviin. Jo se seikka, että hallituksen jäsenet kerta toisensa jälkeen julkisissa puheissaan ovat korostaneet niiden aiheet-

tomuutta, lienee paras todiste niiden olemassaolosta.

Kuten on Ulkoasiainministeriölle tunnettua on Ruotsin hallitus paraikaa käynnissä olevissa suomalais-ruotsalaisissa kauppasopimusneuvotteluissa omaksunut sen kannan, ettei kauppasopimuksen mukaan Ruotsista tilattuja vientitavaroita saa toimittaa Suomeen sopimuksen voimassaoloajan päätyttyä. Tämä kanta, joka tietenkin saattaa merkitä yritystä supistaa Ruotsin ja Suomen välistä kauppaa, yritys, joka olisi liittolaisille mieluisa, mutta jonka Ruotsin neuvottelijat ovat jyrkästi kieltäneet, on mielestäni toinen todiste siitä, että Ruotsin hallitus ottaa huomioon sellaisen tilanteen syntymisen, joka faktillisesti tekisi kaiken Suomeen suuntautuvan viennin mahdottomaksi.

Minun ei tarvitse erikoisesti huomauttaa, kuinka Suomen tilanne vaikeutuisi sekä taloudellisessa että poliittisessa suhteessa, jos sotatoimet johtaisivat Ruotsin osallistumiseen liittolaisten puolella suureen kamppailuun, mutta vakaumukseni mukaan tämä on mahdollisuus, johon Suomen ulkopolitiikka ei voi olla kiinnittämättä huomiotaan.

L ä h e t t i l ä s : *L. A. Gripenberg*
(G.A. Gripenberg)

5

02

1945 (ci map)